

DOKUMENTTI

Heijastuksia lasissa - Daniel Nyblin taideteosvalokuvaajana
1800-luvun Suomessa.

Dokumentti
1/1999

Ajankohtaista Kuvataiteen keskusarkistosta

Valtion taidemuseo
Kuvataiteen keskusarkisto

HELSINKI

Dokumentti

Ajankohtaista Kuvataiteen keskusarkistosta 1/1999

ISSN 1465-0852

Dokumentti on Valtion taidemuseon Kuvataiteen keskusarkiston julkaisu, joka on ilmestynyt vuodesta 1995 alkaen. Kaksi kertaa vuodessa julkaistava Dokumentti postitetaan ilmaisjakelulehtenä Suomen taidemuseoille. Dokumentista on ilmestynyt vuodesta 1998 alkaen myös rinnakkainen sähköinen versio (ISSN 1456-0860) Kuvataiteen keskusarkiston www-sivuilla (<http://www.fng.fi/kka.htm>). Lehden toimituksesta ja teknisistä töistä vastaa Kuvataiteen keskusarkiston henkilökunta. Jokaisella numerolla on oma toimittajansa.

Toimittaja
Hanna Kalevo
tutkija
09-17336242
hanna.kalevo@fng.fi

Taitto ja kuvankäsittely
Pirje Mykkänen

Kuvat, ellei toisin mainittu,
Kuvataiteen keskusarkisto

Kannen kuva:
Edelfelt, Albert: Kalastamassa
Valokuva (lasinegatiivi) Daniel Nyblin
Repro: Hannu Aaltonen/KKA

Dokumentti 1/1999 sisällys:

Esipuhe, Ulla Vihanta	3
Kuva-arkisto Kiasmassa, Leevi Haapala	4
Valokuvakokoelmien vuosi 1998, Veikko Pakkanen	6
Kirjaston tietopalvelu Ateneum-rakennuksessa, Ari Latvi	8
Hajoitusta ja tiedonhallintaa, Irmeli Isomäki	9
Tutkijapalvelu leikearkistossa, Liisa Murtti	10
Taidehistorialliset asiakirja-arkistot ja asiakaspalvelu, Hanna-Leena Paloposki	11
Dia-arkiston asiakaspalvelusta vuonna 1998, Helena Komulainen	12
Yhteystiedot	13

Kirjasto ja Leikearkisto ovat kiinni 14.6. - 30.8.1999

Valtion taidemuseo
Kuvataiteen keskusarkisto
Kaivokatu 2
01000 Helsinki

Mietteitä murroksen kynnyksellä

Kuvataiteen keskusarkiston toiminnasta lähinnä maan muille museoille tiedottava Dokumentti on ilmestynyt vuodesta 1995 alkaen sekä kesä- että joulukuussa. Lehden lukijoilta emme ole saaneet näinä vuosina mitään palautetta. Sen sijaan Valtion taidemuseossa tehdyssä kyselyssä, jossa oli tarkoitus kartoittaa museon sisäistä tiedotusta, ilmeni, ettei Dokumentilla ollut lainkaan merkitystä. Tosin kyseinen kysely oli asetelmaltaan virheelinen; lehden tarkoitus ei ole koskaan ollut toimia Valtion taidemuseon sisäisenä tiedotuskanavana. Virheellisyydestään huolimatta tehty kysely on heikentänyt motivaatiotamme. Lehden jatkoa on harkittava myös muista syistä. Hyvät ideat näivettyvät usein siihen, ettei henkilökunta, muiden työkiireittensä ohessa, pysty ottamaan vastuuta lehden toimitamisesta.

Tämän lehden sisältöä hahmotellessani pyrinkin taloudellisuuteen. Henkilökunnan vuosittain laatimat melko yksityiskohtaiset vuosikertomukset eivät löytäneet Valtion taidemuseon tasolla julkaisufoorumia. Toivoin, että tutkijapalvelussa mukana olevat muokkaisivat jo kirjoittamia vuosikertomuksia siten, että yhteistyökumppaneille avautuisi näkymä siihen tilastojen ja lukujen takaiseen toimintaan, josta vain vähän kiteytyy virallisiin kertomuksiin. Käsissänne oleva Dokumentti sisältääkin joitakin antoisia toimintakuvauksia, joista ilmenee arkiston asiakaskunnan monipuolisuus ja ennen kaikkea keskusarkistossa tehdyn dokumentointityön laajuus.

Paitsi Dokumentti-lehden tulevaisuus myös koko Kuvataiteen keskusarkisto nykyisessä muodossaan on murrosvaiheessa. Tiedossamme jo on, että Valtion taidemuseon organisaatiota ja päätösvaltaa tutkinut selvitysmies Pirkko K. Koskinen korostaa Kuvataiteen keskusarkiston itsenäistä asemaa museoyksiköiden rinnalla. Keskusarkiston johtajan virantäyttöön liittyneet ongelmat ovat synnyttäneet minussa kuitenkin huolestuneisuutta, joka ei ole vielä hävinnyt vaan pikemminkin voimistunut. Arkiston hajottamispaineet ovat nousseet myös sisältä päin. Kirjastonhoitaja Irmeli Isomäki on ajanut voimakkaasti selvitysmiehen kanssa käymissään kahdenkeskisissä neuvotteluissa kirjaston irrottamista arkistosta suoraan ylijohtajan alaisuuteen. Pyrkimys on ymmärrettävä, olihan kirjasto ennen valtiollistamista suhteellisen itsenäinen; tosin Suomen Taideakatemia säätiön alaisuudessa se oli kytketty suoraan hallinto-osastoon. Tämä haikailu takaisin itsenäiseen asemaan ei ole väistynyt näinä vuosina, jolloin kirjasto on ollut hallinnollisesti osa Kuvataiteen keskusarkistoa.

Jokainen esimies tuntee tällaisten itsenäistymispyrkimysten edessä suurta pettymystä ja epäonnistumista. Myös minä olen sitä tuntenut, enkä ole nähnyt viisaaksi ryhtyä vastustamaan hanketta. Oletettavasti kirjastonhoitaja Isomäki uskoo ylijohtajan alaisuudessa saavansa Valtion taidemuseon yhteisistä toimintavaroista aiempaa suuremman osuuden ja myös lisää henkilökuntaa. On kuitenkin muistettava, että nuo mahdollisesti kasvavat määrärahat syövät muiden yksikköjen toimintarahoja. Valtion myöntämä kokonaisbudjetti tuskin lähitulevaisuudessa merkittävästi kasvaa. Ilmeisesti Taideakatemia säätiön kirjastolle myöntämät määrärahat olivat suhteessa suuremmat kuin kirjaston viime vuosina saamat. Kun itse aloitin arkiston johtajana vuonna 1994, kirjaston toimintarahat olivat 80 000 markkaa ja tänä vuonna reilusti yli 300 000 mk. Tosin kyseisestä summasta osa käytetään ylimääräisen henkilökunnan palkkaamiseen, eli kirjaston kokonaishenkilökunnan määrä on kuluvana vuonna neljä (pysyvä henkilökunta kasvoi valtiollistamisen myötä kahdesta 2,5:een ja vuonna 1994 kolmeen). Vertailun vuoksi todettakoon, että Taideakatemia säätiön aikaisessa leikearkistossa oli vuoden 1989 lopussa kaksi pysyväisluontoista henkilöä, mutta valtiollistamisen myötä leikearkiston

henkilökunta väheni yhteen.

Olen kirjojen ja kirjastojen suuri rakastaja, mutta Kuvataiteen keskusarkiston johtajana olen pyrkinyt kehittämään Valtion taidemuseon budjetista saamillamme niukoilla toimintarahoilla myös arkiston muita osalualueita. Toisaalta olen painottanut taidehistoriallisessa tutkimuksessa tarpeellisen teoreettisen kirjallisuuden hankintaa, mutta näine pyrkimykseni olen jäänyt melko yksinäiseksi. Kirjaston ostopolitiikan painottuminen teoreettiseen kirjallisuuteen merkitsisi sitä, että kirjahankinnoista vastaava henkilö syntyisi taidehistorialliseen tutkimukseen tai ainakin käyttäisi vahvaa asiantuntijajoukkoa, tutkijayhteisöä, ostopäätöstensä tukena. Kirjaston pitkäaikainen toimintapolitiikka on kuitenkin keskittynyt kokoelma- ja näyttelyluetteluihin, mikä tietysti on perusteltua. Mutta mikäli kirjasto profiloituu näin kapeasti, toimittakoon myös sen mukaisesti.

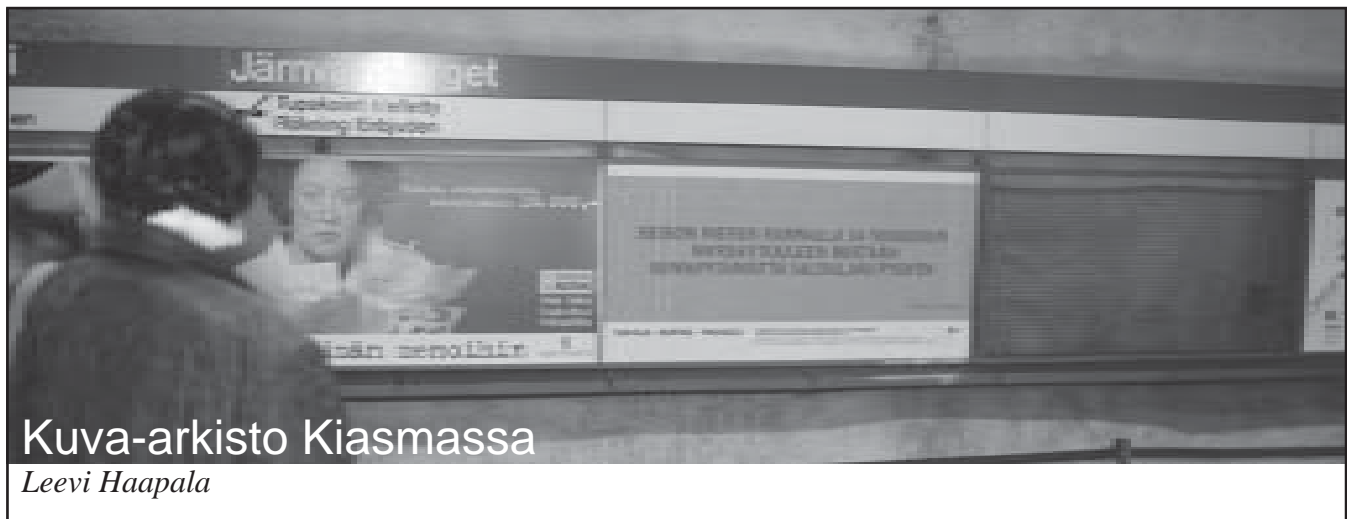
Olen myös varovasti kritisoinut kirjastossamme tehtävää melko yksityiskohtaista luettelointityötä, joka edellyttää runsaasti henkilöstöresursseja ja joka on osin estänyt kirjastomme verkostumista esimerkiksi Helsingin yliopiston kirjaston sähköiseen tietokantaan. Toki on ansiokasta, että kirjastossamme puretaan suuristakin ryhmänäyttelyistä jokainen yksittäinen taiteilija. Joitakin taidehistorian tutkimuksia kirjoittaneena kuitenkin pohdin, mikä merkitys on väistämättä epätäydelliseksi jäävillä listauksilla (yrityksistämme huolimatta emme pysty keräämään kirjastoomme kaikkia taidenäyttelyluetteloita). Taidehistorian kysymyksenasettelu on muuttunut niistä ajoista, jolloin kirjaston tietokannan syöttöpohjaa suunniteltiin, eli ajoista, jolloin tutkimuksen pääpaino oli historiallisten yksittäistietojen keruussa. Tulevaisuudessa kysytään ehkä enemmän, mitkä ovat taiteilijan todelliset intentiot kuin sitä, missä kaikissa näyttelyissä hän on ollut mukana. Täydellisetkin näyttelylistaukset saattavat synnyttää tutkijassa saman pettymyksen tunteen, jonka moni on kokenut etsiessään tietoa lehtileikkeestä ja sen vihdoin löydettyään havaitsee, että kyseisestä taiteilijasta mainitaan vain pelkkä nimi.

Valtion taidemuseon kirjaston saamat määrärahat eivät ole viime vuosina vähentyneet. Sen sijaan on hyvä muistaa, että valtion toimintarahojen leikkaus on heikentänyt yliopistojen tieteellisten kirjastojen kehittämistä. Siitä meidän on oltava huolissamme.

Ristiriitaisista tunnelmistani huolimatta antoisaa kesää.

Ulla Vihanta

Kuvataiteen keskusarkiston johtaja

Kuva-arkisto Kiasmassa

Leevi Haapala

Oy:lle ja Sirpa Alalääkkölän Aino-triptyykki -teoksen kuvasuurennos SKS:n Kalevalan juhluvuoden kiertonäyttelyyn. Museopedagoginen yksikkö ja valokuvaamo tekivät 24 dian sarjan Kiasmassa esillä olevasta kansainvälisestä teoskokoelmasta. Aktuaalisen näyttelyistä, museosta ja Kiasman arkkitehtuurista tiedottamisen on hoitanut museon viestintäyksikkö valikoidulla pressikuva-aineistolla yhteistyössä valokuvaamon kanssa. Viestintäyksikkö on käyttänyt kuva-arkiston aineistoa lisäksi mm. nettisivuille ja kesällä 1999 julkaistavaan Kiasman esittelyvideoon, jota varten ohjaaja kävi tutustumassa useaan sataan still-kuvaan ja lisäksi videokuvamateriaaliin. Auroran kentällä vuodesta 1995 ollut Kristaps Gelzisin ympäristöteos Eco Yard 2000 esiteltiin itse teosten lisäksi dokumenttien avulla pienessä näyttelyssä 12.5.1999 Finlandia talon uudelleen avaamisen kunniaksi, johon osallistuivat Töölönlahden alueen kulttuuripalvelujen tarjoajat.

Kuva-arkiston käyttäjiä ja samalla aineiston kartuttajia ovat taiteilijat, joiden näyttelyitä kuvataan museon näyttelyiden, galleriakuvausten tai esitysten tai performanssitiltointien yhteydessä. Heidän kanssaan tehdään kuvankäyttösopimukset, ja osa heistä tulee paikan päälle katsomaan kuvattua materiaalia. Samalla täydennetään taiteilijoiden tuotantoa käsittelevää kuvavalikoimaa puolin ja toisin. Kuva-arkisto on käytettävissä ulkopuolisille tutkijoille sopimuksesta toimistoaikana.

Vuoden 1998 galleriakuvausten aikana kerättiin kuvamateriaalia seuraavilta taiteilijoilta:

Fiona Banner, Don Brown ja Stephen Murphy, Angela Bulloch, Mat Collishaw, Martin Creed, Willie Doherty, Angus Fairhurst, Ceal Floyer, Douglas Gordon, Graham Gussin, Mona Hatoum, Damien Hirst, Gary Hume, Michael Landy, Chris Ofili, Simon Patterson, Vong Phaophanit, Georgina Starr, Sam Taylor-Wood, Mark Wallinger, Gillian Wearing, Rachel Whiteread,

Catherine Yass, Jan Hietala, Kiba Lumberg, Susanne Gottberg, Sari Tervaniemi, Outi Heiskanen, Mirja Airas, Päivi Takala, Hannele Kumpulainen, Riikka Puronen, Anu Tuominen, Jari Juvonen, Pamela Brandt, Pauno Pohjolainen, Vesa-Pekka Rannikko, Raili Tang, Elina Saloranta, Markku Kivinen, Ulla Pohjola, Teemu Mäki, Viggo Wallensköld, Anne Tompuri, Jyrki Parantainen, Marjaana Kella, Maarit Hohteri, Aino Kannisto, Iikka Tolonen, Mika Seppälä, Ola Kolehmainen, Pirjetta Brander, Elina Brotherus, Andrei Lajunen, Hannu Väisänen, Irina Zatulovskaya, Pasi Karjula, Marko Vuokola, Juha van Ingen, Antti Keitilä, Hannu Siren, Kirsi Jokelainen, Kaarina Kaikkonen, Marja Kanervo, Mika Karhu, Anssi Törrönen, Anne Koskinen, Christian Boltanski, Marina Ciglar, Tuukka Luukas, Lesja Zajac, David Bowes, Marianna Uutinen, Yoko Ono, Tsolagiu (M.A.Ruizrazo), Shozo Shimamoto, Maria de Alvear, Johanna Aalto, Tarja Pitkänen, Markus Copper, Lina Tegman, Petri Ala-Maunus, Marika Mäkelä, Maria Duncker, Leonora Fredriksson.

Galleriakuvausten varjon alle, osaksi katoavan taiteen tallennusta, sopivat myös esitys- ja performanssitiltoinnit. Kiasma-teatterin ohjelmiston lisäksi on taltioitu noin kymmenen esitystä myös museon ulkopuolella kuluneen vuoden aikana. Stig Baumgartner esitti Kluuvin galleriassa heinäkuussa näyttelynsä avajaisten yhteydessä esityksen ”Kutsu minua nimellä”. ”Amorph98” – festivaaleilla Suomenlinnassa syyskuussa olivat mukana kotimaisista performanssitaitelijoista Marika Orenius, Pia Euro ja Goa Zweyberg; Mia Rinne ja Max Savikangas; Riiko Sakkinen; Ilkka Sariola; Jouni Valtanen ja Pekka Luhta. Loppusyksystä taltioitiin Kallion keski-ikäiset miehet –tapahtumaan liittyneitä esityksiä ”Kallion Kiasma” lempinimen saaneessa Minna Heikinahon vetämässä ”Push Firma Beige” -galleriassa.

Kiasmassa tutkijakirjaston yhteydessä toimi va kuva-arkisto on ensimmäisenä vuotenaan koonnut varsin moninaisen käyttäjäkunnan. Nämä palvelut Kiasmassa ovat osa Kuvataiteen keskusarkiston toimintaa. Vaikka varsinaista lainaustoimintaa museon ulkopuolelle ei olekaan julkaisukäytön ulkopuolella, on luonnollista, että nykytaiteen kanssa

“Sanoja-Words-Paroles”, David Bowes, Maria de Alvear, Tuukka Luukas (kuvat), Yoko Ono, Tsolagiu, Shozo Shimamoto, Marianna Uutinen, Lesja Zajac. HKL:n liikennevälineet 6.10.-31.10.1998. Kuvat: Marko Mäkinen/KKA

tekemisissä olevat kuvankäyttäjät löytävät kuva-arkistomme. Päivittäisen työn kannalta kuva-arkistoa käyttää eniten Nykytaiteen museon oma henkilökunta ja toisaalta museossa vierailevat luennoitsijat taiteilijoista taiteentutkijoihin. Kevätkaudella 1999 luentosarjoista pidetyimmät ovat olleet Irmeli Hautamäen nykytaiteen arvoja etsinyt keskustelutarja, jota varten kuva-arkistosta löytyi ajankohtaista aineistoa sekä diasarja Kiasma-kokoelman ennakkoesittelyä varten. Vuoden 1998 aikana lainakuitteja täytti noin 80 asiakasta, joiden lisäksi on tullut kymmeniä faksi- ja puhelinkyselyjä lähinnä museon arkkitehtuuriin ja kokoelmataiteilijoiden teoksiin liittyen.

Kuvia on käytetty erilaisissa yhteyksissä mm. ”Tuhhat tapaa nähdä” –multimediaprojektissa alkuvuodesta

1998, näyttelyiden järjestämiseen sekä omassa museossa että toisissa museoissa (mm. Gallen-Kallela museo, Salon kaupungin taidemuseo, Wäinö Aaltosen museo) ja luentojen yhteydessä museossa ja kuraattoreiden luentomatkoilla, jolloin ripustuskuvat eli näyttelyiden esillepanon taltiointi Kiasmassa on ollut erityisen tärkeää. ”Kiasma matkustaa” –kiertonäyttelyn taidemu-
seot ovat tarvinneet myös käyttöönsä kokoelmakuvia. Museon viestintäyksikkö etsii tehokkaita kuvia, jotka sopivat eri viestimille ja kestävät kuvia ympäröivän visuaalisen hälyn. Toimittajat ja tuottajat etsivät kuvia tausta-aineistoksi tv-ohjelmiin tai lehtijuttuihin, vaikka vain osa heitä varten kootusta kuvamateriaalista julkaistaan. Videomateriaali on ollut näyttelyiden järjestäjien ja museopedagogisen yksikön suunnittelemien taide-dokumenttiesitysten materiaalina sekä tutkijakäytössä (mm. ARS 95-näyttelyä käsittelevä materiaali). Museon omat ulkomaiset vieraat ja samoin toisten nykytaiteen instituuttien vieraat (mm. Nifca ja Frame) ovat olleet kiinnostuneita mm. katoavasta taiteesta, valokuvataiteesta, mediataiteesta ja poikkitaiteellisista projekteista sekä laajemmin suomalaisesta nykytaiteesta.

Myös Kiasma arkkitehtuurikohteena ja kuvauspaikkana on kiinnostanut lukuisia toimittajia, osa kyse-lyistä tulee kuva-arkistoon, vaikka pääsääntöisesti luvat hoidetaan viestintäyksikön kautta. Näkyvyyttä tuovia asiakkaita ovat olleet mm. HS:n toukokuun Kuukausi-liitteessä Nykytaiteen museon kokoelmia esittelevä Tuija Verkkolan artikkeli, Kiasman 3D-mallinnos WSOY:lle CD-Aika99-tuotteessa, Kiasman kokoelmateoksista koottu kalenteri vuodelle 1999 Kustannusyhtiö AIKA

Galleriakuvaus, “Vuoden nuori taiteilija 1999”, Janne Kaitala, Jukka Korkeila, Janne Räisänen, Tampereen taidemuseo - Pirkanmaan aluetaidemuseo, 6.2.-21.3.1999. Kuva: Marko Mäkinen/KKA

Valokuvakokoelmien vuosi 1998

Veikko Pakkanen

valokuva-arkistoinnin käytännössä”. Päivän aikana kuultiin kuusi asiantuntijapuheenvuoroa valokuva-aineistojen valinnasta, valmistuksesta, säilytyksestä ja käytöstä sekä seurattiin kuvaskan-nausdemonstraatiota Nykytaiteen museo Kiasman valokuvaamossa. Suomen valokuvataiteen museon johtaja Asko Mäkelä korosti esityksessään valokuvan arvoa. Päivä keräsi 40 osanottajaa.

Valokuvakokoelmien arkistointiteknologista erityistietopalvelua hoidettiin asiantuntijapalvelun rinnalla. Ohjausta mm. materiaalivalinnassa, olosuhdevaatimuksissa ja rekisteröinnissä annettiin Mikkelin hiippakunnan tuomiokapitulille ja Helsingissä toimivalle uudelle Taidekorkeakoulujen keskusarkistolle.

digitoituina kuvina CD-R -levylle. Kiviveistämö toimi Helsingissä 1902 - 1984 ja ehti toteuttaa muun muassa toistasataa maamme julkista kiviveistosta. Taltion valmisti VTM:n kuvalaitos. Levy sisältää nopeasti ja vaivatta esiin saatavina 200 kuvaa, joiden resoluutio riittää hyvin tutkimustason tarkoituksiin.

Palvelua, yhteistyötä, konsultaatioita

Kokoelmien käyttö erityisesti vaativiin asiantuntijatasen konsultaatioihin ja laatu-julkaisuihin jatkui. Kuvia toimitettiin mm. Suomen Taideyhdistyksen Piirustuskoulun 150-vuotishistoriikkiin, Pariisin taiteilija-ateljeemuseoon sekä Amos Andersonin taidemuseon Internet-taiteilijasivuille. Ulkomaisen taiteen museo Sinebrychoffin alkuvuodesta järjestämään ”Pompejin kultaa ja koruja” -näyttelyyn pystyttiin toimittamaan korkeatasoiset suurennokset noin 30 pompejilais-aiheisesta 1800-luvun originaalivalokuvasta, jotka kuuluvat arkiston omiin referenssikokoelmiin.

Kuvataiteen keskusarkisto järjesti 15.10. maan taidemuseoille suunnatun, alan kansalliseen yhteistyöhön liittyvän teemapäivän ”Laatu ja Arvo taidemuseon

Unto Pusa tutkii Rikkihappo-seinämaalauksensa sijoituspienoismallia Lauttasaaren-ateljeessaan 1965-1966, takana teoksen maalausversioita. Valok. Pekka Kyytinen. Kuvataiteen keskusarkisto, valokuvakokoelmat, kokoelma Unto Pusa.

Kartutusta, tiedon taltiointia, hakuteitä

Valtion taidemuseoon yli 130 vuoden ajan kootut mustavalkovalokuvat ovat edelleenkin Kuvataiteen keskusarkiston dokumenttiaineistojen merkittävä osakokonaisuus. Aineistojen kasvu vuonna 1998 oli 6000 kuvaa, jotka olivat VTM:n Ateneumin kuvalaitoksen sekä Kiasman kuvaamon tuottamaa arkistokuvamateriaalia. Lisäksi 2700 kuvaa kertyi kolmesta museon ulkopuolelta arkistoon saadusta yksityiskokoelmasta. Niistä huomattavin oli taidemaalari, professori Unto Pusan suuri valokuvakokoelma, johon kuuluu 2260 pääasiassa mustavalkoista negatiivia ja vedosta noin aikaväliltä 1910 - 1970. Kokoelma saatiin arkistolle taiteilijan ja hänen v. 1997 kuolleen vaimonsa taidegraafikko Maija-Liisa Pusan testamentin kautta.

Arkisto hankki myös ostamalla kolme pienenköä valokuva-aineistoa, joista yksi on kuulunut fil. tri, taidekriitikko Antero Rinteelle (1896-1950), kaksi liittyy läheisesti taidemaalari, akateemikko Ilja Repiniin ja hänen poikaansa taiteilija Georgi (Juri) Repiniin. Antero Rinteen kokoelma tuli tutkimuksen ulottuville arkiston taidekriitikoita koskevan julkaisun lähteiden keruun yhteydessä. Ylijohtaja Marja-Liisa Rönkön aloitteesta v. 1997 käynnistetty maan taidemuseorakennuksia taltioiva VTM:n Taidemuseoarkkitehtuuriprojekti jatkui. Tähän mennessä on arkistoitu ja rekisteröity 220 kuvadokumenttia 42 museorakennuksesta. Aineistoa on jo hyödynnetty ylijohtaja Rönkön 28.4.1999 esitettyssä taidehistorian väitöskirjassa ”Louvren ja

Louisianan perilliset - Suomalainen taidemuseo”.

Keskusarkiston valokuvakokoelmissa (koskee VTM:n kaikkia valokuva-aineistoja) oli vuoden lopussa kaikkiaan 325 000 kuvaa. Mustavalkoisia valokuva-aineistoja luetteloiitiin taidemuseon VATTI-järjestelmään sisältyvään valokuvatietokantaan noin 4500 kuvaa. Valtion taidemuseon Kuvataiteen keskusarkiston kaikki valokuvakokoelmat kattava arkistoluettelo saatiin VTM:n www-sivuille maailmanlaajuiseen käyttöön keväällä 1998. Luettelon kieliversiot suomi, ruotsi ja englanti lisäävät tiedon käytettävyyttä.

Kuva-aineistojen tekstitietokannan ohessa arkisto sovelsi ensi kertaa valokuva-arkistoaineiston kuvamuotoista tallennusta syys-lokakuussa 1998, jolloin arkiston osaksi lahjoituksena saama, osaksi edelleen yksityisen omistama Kiviveistämö O/Y Forsmanin arvokas valokuvakokoelma taltioitiin

Heijastuksia lasissa

Daniel Nyblinin lasinegatiiveissa pala suomalaisen taiteen ja yhteiskunnan historiaa.

Holmberg, Werner: Aihe Torisevalta, 1859
Valokuva: (lasinegatiivi) Daniel Nyblin, 1890
Repro: Hannu Aaltonen/KKA

Norjalaissyntyinen, Suomessa elämänuransa luonut Daniel Nyblin (1856-1923) taltioi 1800-luvulla valokuvaamalla maamme kuvataidetta enemmän kuin kukaan toinen alan ammattilainen. Nyblin myös markkinoi taideteosvalokuviaan kaikkialla maassa. Hänen Finsk Konst - Suomen Taide -valokuvasarjansa ansiosta ajan uusinkin kuvataide tunnettiin laajalti. Kuvataiteen keskusarkiston elokuussa avautuva näyttely tuo Nyblinin Suomen kuvataiteelle jättämän arvokkaan perinnön uudelleen julkisuuteen.

Näyttelytyöryhmä: Marjatta Levanto, Veikko Pakkanen, Hanna-Leena Paloposki, Ulla Vihanta

Näyttelyjulkaisutyöryhmä: Erkki Anttonen , Hanna-Leena Paloposki, Ulla Vihanta

Julkaisun toimitus: Erkki Anttonen

Näyttelysuunnittelu: Arkkitehtuuritoimisto Valvomo Oy

Valaistussuunnittelu: Risto Linnapuomi

Kuvaoriginaalit: Kuvataiteen keskusarkisto valokuvakokoelmat

Näyttelykuvat: Jarkoskuva

Näyttelykuvaukset: VTM Kuvalaitos Hannu Aaltonen, Harri Tahvanainen, Tea Åvall

Kuvankäsittely: Tea Åvall

Näyttelyrakenteet ja kuljetukset: VTM Tekninen yksikkö

Kirjaston tietopalvelu Ateneum-rakennuksessa

Ari Latvi

aineistoissa esiintyvien taideteosten identifiointi julkaisujen avulla. Kiasman henkilökunta tarvitsi myös tietoja vanhemmasta, etenkin suomalaisesta taiteesta. Ulkopuolisten asiakkaiden puhelimitse tekemät suppeat kysymykset koskivat edelleen lähinnä taiteilijoiden matrikelitietoja, ulkomaisten museoiden kokoelmia ja osoitetietoja sekä tunnettujen taiteilijoiden teosten ajoitus- ja nimitietoja. Ulkopuolisista yhteisöistä kirjastoa eniten käyttivät Riihimäen taidemuseo, joka tarvitsi ulkomaisten taiteilijoiden matrikelitietoja, Tampereen taidemuseo, jonka tutkijat perehtyivät perusteellisesti venäläisten taidemuseoiden kokoelmaluetteloihin, ja Helsingin Taidehalli, joka sai runsaasti tietoja Göran Augustson -näyttelyprojektiaan varten. Pro gradu –tutkimuksiaan tekevät taidehistorian opiskelijat muodostivat myös melkoisen osan asiakkaista.

Taiteilijakohtaisissa kysymyksissä nykytaiteilijoiden osuus oli Ateneum-rakennuksen kirjastossakin vielä noin 14%, mikä johtuu osittain siitä, että osa kotimaisen nykytaiteen näyttelyluetteloista sijaitsee siellä. Kotimainen taide oli huomattavasti kysytympää (n. 70%) kuin ulkomainen taide (n. 30%). Kotimaisista taiteilijoista ylivoimaisesti eniten kiinnostusta herätti Helene Schjerfbeck, jonka kannoilla sitten seurasivat tasavertaisina Akseli Gallen-Kallela ja Hugo Simberg. Muita tavallista enemmän tutkijoita kiehtovista suomalaistaiteilijoista mainittakoon vielä Albert Edelfelt, Magnus Enckell, Tyko Sallinen, Ellen Thesleff ja Ville Vallgren. Sekä Schjerfbeck että Gallen-Kallela ovat viime vuosina kuuluneet aina kolmen tutkituimman taiteilijan joukkoon. Ulkomaisista taiteilijoista selvästi eniten kysymyksiä tehtiin Wassily Kandinskystä ja Amedeo Modiglianista. Kirjastossa käsitellyissä tietopalvelutehtävissä painopiste oli yhä edelleen yksittäisissä

taiteilijoissa, joista naisten osuus oli n. 16%. Taiteen ilmiöistä ja suuntauksista tutkimuskohteina olivat erityisesti dadaismi, futurismi, klassisismi ja modernismi. Taiteen teorioita koskevia kysymyksiä tehtiin edellisvuotta vähemmän, mutta museoiden kokoelmaluettelot olivat yhtä kysytyjä kuin ennenkin. Ikongrafialuokassa suosituimmat tutkimuskohteet olivat kukka- ja madonna-aiheet. Taidelehtien ja sarjajulkaisujen kysyntä oli myös melko suurta.

Kirjaston palveluja tarvitaan tärkeimpien Suomessa pidettyjen näyttelyjen valmisteluun. Ilkka Karttusen ilmestyminen kirjastoon on varma kevään merkki. Hän toimittaa ja kääntää mm. Retretin näyttelyjulkaisuja. Tänä vuonna hän oli poikkeuksellisen kiireinen Munch-kirjallisuuden tutkija – ei ehtinyt kuulla kaikkia kahden virkailijan löytämiä vastauksia.

Väitöskirjatutkimuksiaan varten kirjastomme palveluksia käyttivät ainakin ylijohtaja Marja-Liisa Rönkkö, jonka väitöskirja Louvren ja Louisianan perilliset : suomalainen taidemuseo ilmestyi hiljakkoin Valtion taidemuseon tieteellisessä sarjassa Dimensio, ja Janne G-K Sirén, joka tekee väitöskirjaa Akseli Gallen-Kallelasta. Muista yksittäisistä tutkijoista mainittakoon Risto Vainio, jonka tutkimuksen aiheena on Helene Schjerfbeck ja avantgarde. Vainio on opiskellut taidehistoriaa ja hän on pitkään työskennellyt kuvataiteen parissa mm. gallerianhoitajana ja taidetoimittajana. Schjerfbeck-tutkimustaan Vainio on tehnyt yli kymmenen vuotta; hän aloitti tutkimuksensa käymällä läpi arvosteluja 1986 Suomen taideakatemian näyttely- ja tiedotusosaston (nykyisen Kuvataiteen keskusarkiston) leikearkistossa, minkä jälkeen hän on kuulunut jo vuosia kirjaston kanta-asiakkaisiin. Viime vuonna hän vieraili näissä merkeissä kirjastossamme peräti 25 kertaa. Suomen taiteen museon 1992 järjestämää Schjerfbeck-näyttelyä hän kävi katsomassa 22 kertaa ja maksoi joka kerta pääsymaksun. Vainion tutkimus on nyt loppusuoralla; käsikirjoituksen on määrä valmistua ensi elokuussa ja se julkaistaneen vuoden vaihteessa. Tutkimuksessaan hän on analysoinut tavallista syvempään 50 Schjerfbeckin teosta.

Vuonna 1998 Valtion taidemuseon Ateneum-rakennuksen kirjastossa suoritettiin 944 tietopalvelutehtävää. Asiakas-kunta jakaantui lähes tasan oman organisaation ja ulkopuolisten tutkijoiden kesken. Viimeksi mainittujen kysymyksistä noin puolet tehtiin puhelimitse, faksilla, kirjeitse ja sähköpostilla. Selvästi vilkkain kuukausi kirjastossa oli lokakuu, jolloin tietopalvelutehtäviä kertyi 133, mikä on suurin lukumäärä sinä viitenä vuotena, jona olen palvellut asiakkaita.

Museomme henkilökunnan tekemät kysymykset liittyivät luonnollisesti enimmäkseen tekeillä oleviin näyttely-, tutkimus-, dokumentointi- ja julkaisuprojekteihin, joista kirjastoa eniten työllistivät näyttelyt ”Miriskusstva”, ”Juho Rissanen ja suomalainen kansa” ja nyt tekeillä olevat Hugo Simbergin ja Albrecht Dürerin näyttelyt, Kuvataiteen keskusarkiston ”Taiteilijan puheenvuoro”-haastatteluprojekti ja uusi julkaisu ”Kirjoituksia taiteesta 2” sekä dia- ja kuva-arkiston

Ateneum-rakennuksen friisi, yksityiskohta

Hajoitusta ja tiedonhallintaa

Irmeli Isomäki

Kun tulin vuonna 1985 Suomen taideakatemian kirjastonhoitajaksi, tehtäväni oli yhdistää Ateneumin, Sinebrychoffin ja STANTO:n kirjastot, jotka silloin käsittivät yhteensä n. 8 000 nidettä. Pari vuotta sitten alkoi vastareaktio: Kiasma halusi oman kirjaston ja viime kesänä sain tietää, että Sinebrychoff haluaa myös laajentaa käsikirjastoaan. Kun kirjaston luetteloiden internet-versiota saadaan vielä odottaa, on kirjaston dynaamisuutta tyydyttävä ylläpitämään aineiston siirroilla rakennuksesta toiseen.

Kiasman ensimmäinen toimintavuosi osoitti, että lähellä sijaitseva kirjasto on aivan välttämätön tukemaan kokoelmien tutkimusta ja nopeaa näyttelytoimintaa. Museon henkilökunnan lisäksi kirjastoa ovat käyttäneet museon yhteistyötahot ja jonkin verran muutkin ulkopuoliset tutkijat. Lähdemateriaalin etsinnässä käytetään jatkuvasti hyväksi ulkomaisia tietokantoja. Kirjaston oma kokoelma on tällä hetkellä n. 9 200 nidettä ja se kasvaa nopeasti yksistään julkaisuvaihdon avulla. Ulkomailla ollaan hyvin kiinnostuneita Kiasman laaja-alaisesta toiminnasta ja vaihtotarjouksia tulee runsaasti. Kirjastonhoitaja Tellervo Yli-Hallila oli opintovapaalla viime lukuvuoden, mutta on nyt tullut takaisin ja kehittää mm. nykytaiteen tiedonlähteitä kokoavaa virtuaalikirjastoa.

Viime syksynä alkanut Sinebrychoffin kirjaston täydentäminen Ateneumin kirjaston kokoelmasta on saatu päätökseen samalla kun museon remontti valmistui. Noin 2200 kirjan kokoelma on nyt kolmessa museon toimistohuoneessa, mutta siihen liittyvät kyselyt kulkevat edelleen Valtion taidemuseon kirjaston tutkijapalvelun kautta (puh. 09-17336245 ti –pe klo 12.30-16). Kokoelman käytöstä sovitaan sitten erikseen Sinebrychoffin yhteyshenkilön kanssa. Tällä hetkellä hän on Leena Selin.

Tutkijapalvelu leikearkistossa

Liisa Murtti

määrän informaatiota kuvataiteesta, taiteilijoista, taidetapahtumista, näyttelyistä, ajallisista ja paikallisista taidekäsitteistä ja niiden muutumisista ym., myös sellaista faktatietoa, jota on vaikea tai mahdotonta saada muuta tietä selville. Lähdemateriaalina näiden tietojen 'totuusarvoihin' on aina tietenkin suhtauduttava tietyin varauksin." Samaan kysymykseen vastasi intendentti Leena Ahtola – Moorehouse. Hänen mielestään leikearkiston mahdollisuudet tutkijalle ovat loputtomia. Ensiarvoista leikearkiston aineistossa on sen ajankohtaisuus kulloisenakin aikana. Hän käyttää leikearkistoa moneen tarkoitukseen: mm. muistitietojen tarkistukseen, kuvalähteinä ja faktatietojen etsimiseen, vertailee kriitikkojen näkökulmia, niiden mahdollisia poliittisia ja yhteiskunnallisia painotuksia. Helsingin Sanomien kriitikon Pessi Raution mielestä arkiston kriitiikit ja artikkelit ovat usein ainoita saatavissa olevia lähteitä tietyistä taiteilijoista. "Kriitikki kuvineen on usein oiva keino saada selville, minkälainen tietty näyttely taiteilijalla oli", sanoo Rautio. Hän etsii arkistosta taiteilijoiden taustatietoja, tietoja heidän viimeaikaisista töistään tai urastaan päivälehtikriitikkejä varten.

Kun uusi tutkija tulee ensimmäistä kertaa arkistoon hänen kanssaan käytävä keskustelu tutkimusaiheesta on usein välttämätöntä; se auttaa tietojen etsimistä ja niiden löytymistä. Tällaiset keskusteluhetket ovat monta kertaa opastajan tähtihetkiä, tiedonhakijan tiedot ovat ainutlaatuisia; uusia tietoja, välähdyksiä taiteilijaelämästä ja kohtaloista. Arkiston käyttäjä saattaa myös jälkeenpäin vastapalvelukseksi saamastaan palvelusta toimittaa arkistoon tietoja, jota hän on saanut selville omissa tutkimuksissaan, ne hyödyttävät myös tulevia käyttäjiä.

Esimerkkinä "harrastajatutkijasta" mainittakoon professori C. E. Sonck (s.1905), Yrjö Saarisen elämäkerran kirjoittaja, taiteenkeräilijä ja lahjoittaja, joka tuli arkistoon kokoamaan aineistoa uuteen tutkimukseensa. Hän istui arkistossa useita tunteja monen päivän aikana, kertoi lehtiarvosteluja kopioitaessa mikrofilmeiltä ja kahvin juonnin kestäessä, Saarisen elämästä, oman kirjansa synnystä, monien suomalaisten taiteilijoiden elämästä ja kohtaloista. Huomiot olivat lääkärin näkökulmasta kerrottuja. Kiitokseksi hänen puolestaan poikkeuksellisesti tehdystä työstä, hän lahjoitti kirjoittamansa Saarisen elämäkertaa ja teoksia esittelevät kirjansa nimi-kirjoituksella varustettuina.

muodossa.

Arkiston käyttö on suunniteltu käyttäjän näkökulmasta; tiedot löytyvät helposti ja työskentelyä varten on hyvät tilat. Palvelun laatuun on aina kiinnitetty huomiota ja palaute on ollut positiivista. Kynnys tulla, kysyä ja käyttää leikekokoelmia on ollut matala: "Leikearkistoon on helppo tulla, tärkeää, ettei tunne olevansa häiriöksi", ovat olleet spontaaneita leikearkiston käyttäjien kannanottoja.

Leikearkiston käyttäjät muodostavat mielenkiintoisen asiakaskunnan, joka koostuu hyvin erilaisista taidetietoa tarvitsevista tutkijoista. Arkistossa pidetään "kirjaa" vierailijoista ja kyselijöistä sekä aiheista, jotka kiinnostavat tämän päivän tutkijaa. Tutkija voi olla taidehistorian opiskelija tai tohtori, taidekriitikko, taidemuseotutkija, kirjailija, radio- tai tv-toimittaja, taiteilija, "harrastajatutkija", sukututkija tai tavallinen kansalainen, joka haluaa tietoa taiteilijasta, jonka teoksen hän omistaa. Valtion taidemuseon oma väki käyttää päivittäin arkistoa moniin eri tarkoituksiin. Heillä on usein monikymmenvuotinen kokemus sen käytöstä.

Leikearkiston aineistoista vanhempi kuvataide on viime vuonna kiinnostanut tutkijoita määrällisesti enemmän kuin nykytaide. Kiasman myötä kuitenkin nykytaiteen artikkeleiden kysyntä on kasvanut huomattavasti. Ennen kaikkea tutkitaan itse Kiasmaa, rakennusta, museon toimintaa, ns. Kiasma –keskustelua puolesta ja vastaan ja ns. olohuoneilmiötä. Yleisökirjoitukset Kiasmasta ovat kysytyjä. Nykytaiteen muista ilmiöistä uudet taidemuodot kuten performanssi ja ympäristötaide ovat samoin jatkuvan tutkimuksen kohteena. Presidenttiveistoskilpailut, ns. näköispatsaskiistat, ovat kiinnostaneet myös tutkijoita.

Esimerkkinä leikearkistoa toistuvasti käyttävistä tutkijoista mainittakoon Ateneumin taidemuseon entinen intendentti Olli Valkonen, jolla on kokemusta leikearkistosta jo 1950-luvun alusta asti. Hän vastasi leikearkiston asiakkaille laadittuun kyselyyn ja kysymykseen "Minkälaisia mahdollisuuksia leikearkisto tarjoaa tutkijalle" seuraavasti: "Leikearkisto sisältää valtavan

Leikearkistoon on tallennettu yli sadan vuoden ajan etupäässä julkaistuja taideartikkeleita, jotka päiväkohtaisina dokumentteina ja kronologisesti järjestettyinä ovat osa suomalaisen kuvataiteen historiaa.

Nykyisin leikearkistoon tulee vuosittain uusia ajankohtaisia taideartikkeleita noin 4500 kpl maamme 21 suurimmasta päivälehdestä sekä aikakauslehdistä. Arkisto palvelee taiteentutkimusta maanlaajuisesti sekä puhelinpalvelun että myös opastetun tutkijapalvelun

Saari Yrjö: Tanssit, 1938

Taidehistorialliset asiakirja-arkistot ja asiakaspalvelu

Hanna-Leena Paloposki

Taidehistoriallisia asiakirja-arkistoja käyttävien asiakkaiden lukumäärä ei Kuvataiteen keskusarkistossa ole kovin suuri, mutta aineiston luonteen vuoksi arkistot ovat niitä tarvitseville välttämätön ja ainutkertainen lähdeaineisto, jota ei ole muualta löydettävissä. Vuonna 1998 kirjattiin 36 alkuperäisiä asiakirjoja tutkinutta tai niistä kysymyksiä esittänyttä asiakasta. Noin neljäsosa käyttäjistä tutki aineistoa pro gradu -tutkielmalle tai väitöskirjaa varten, vajaa 20 % teki näyttelyä ja noin 40 % etsi tietoa muuhun tutkimukseen ja tieteellisiin julkaisuihin. Yksittäisistä arkistoista ja kokoelmista käytetyin oli taiteilijakirjekokoelma. Koska sitä luetaan pääasiassa lukusalissa vapaasti saatavina mikrokortteina, kaikki omatoimiset tutkijat eivät välttämättä ole mukana tilastoissa.

Arkistoja käyttäneiden pro gradu -tutkielmien tekijöiden aiheina olivat vuonna 1998 mm. Marcus Collin, Verner Thomé, käsitetaide ja Jack Helen Brut -ryhmä. Käsitetaidetta tutkinut jyvaskyläläinen opiskelija vietti arkistossamme yhteensä pari viikkoa, sillä käsitetaiteen kokoelma runsaine ääniteaineistoinen oli olennainen lähdepohja hänen tutkielmalleen. Tutkimuksen tekeminen edellyttääkin monilta useiden päivien ajan tapahtuvaa aineiston läpikäymistä. Näyttelyiden tekijät kuuluvat myös asiakaskuntaamme. Viime vuonna

taidehistoriallisista asiakirja-arkistoista etsittiin tietoa esim. Amelie Lundahlin ja Gunnar Berndtsonin näyttelyitä varten. Aineistoa tarvittiin myös Valtion taidemuseon omia näyttelyprojekteja valmisteltaessa, samoin tausta-aineistoksi Kuvataiteen keskusarkiston omassa dokumentointityössä. Lisäksi arkistoja käytettiin mm. Hugo Simbergistä,

Einari Junttilasta ja Robert Stigellistä kertoviin artikkeleihin ja kirjoihin.

Arkistoja eivät tarvitse kuitenkaan pelkästään taidehistorioitsijat, taiteen tutkijat ja taidemuseot: viime vuonna asiakaskuntaan kuului lisäksi mm. toimittajia, musiikkitieteilijä ja kääntäjä. Varsinaisen tieteellisen, näyttely- tai opintonaäytetutkimuksen lisäksi arkistosta etsitään erilaisia tietoja hyvinkin erilaisiin tarkoituksiin. Joskus tarvitaan jonkun laitoksen tai instituution vanhan nimen käännoystä, ja joskus etsitään taustatietoja jollekin julkiselle veistokselle. Hauskimpia pieniä tutkimuspyyntöjä oli erään Yleisradion toimittajan pyyntö selvittää, asuiko Louis Sparre Unioninkatu 6:ssa tämän vuosisadan alkuvuosina. Toimittaja halusi varmistaa tämän suullisen tiedon taloyhtiön historiikka varten. Keksinkin etsiä tietoa taiteilijakirjekokoelmaan kuuluvista Louis Sparrelle tulleista postikorteista (kirjeet on saatu taiteilijalta lahjoitukseksi ilmaisesti ilman kirjeluoria). Ja kuinka ollakaan: kahdesta kortista

löytyi juuri oikeina vuosina osoite Unioninkatu 6.

Kyselyitä tulee silloin tällöin myös ulkomailta, yleensä kirjeitse tai sähköpostitse. Ranskalaistutkijalle etsin tietoa taiteilija Harald-Gallenista; tutkijan aiheena olivat ranskalaiset orientalistit, joihin Harald-Gallenilla oli yhteyksiä. Tuo tiedonhaku on myös hyvä osoitus siitä, että useinkaan kyselyt eivät rajoitu pelkästään taidehistoriallisiin asiakirja-arkistoihin, vaan tietoja on samalla etsittävä myös leikearkistosta ja kirjastosta. Tanskalainen Michael Ancheria tutkiva taidehistorioitsija kyseli Hanna Rönbergiä koskevia arkistolähteitä, mikä puolestaan on esimerkki tutkijapalvelumme ulottumisesta yli oman museon. Selvitin samalla myös muista suurimmista julkisista arkistoista, onko niissä kysyttyjä tietoja ja välitin ne yhteystietoineen tutkijalle.

Soldan-Brofeldt, Venny:
Saaristomaisema, tilaustyö,
Suomen paviljonki, Pari-
isin maailmannäyttely 1900,
Ateneum/Antellin kokoelmat.
Kuva: Kuvataiteen kes-
kusarkisto/Jukka Romu

Dia-arkiston asiakaspalvelusta 1998

Helena Komulainen

Dia-arkistossa tehtiin viime vuonna noin 200 kuvankäyttöoikeussopimusta. Asiakkaat voivat tilata kuvia Valtion taidemuseon omistamista taideteoksista ja sopia niiden käytöstä painotuotteissa tai muussa julkisessa esittämisessä. Kuvan käytöstä peritään käyttöoikeusmaksu. Suurin osa asiakkaista tietää jo dia-arkistoon tullessaan, mitä kuvia he tarvitsevat, mutta toiset päättävät kuvavalinnoistaan vasta arkistossa. Usein sopimuksen tekoa edeltää pitkä valinta- ja karsintaprosessi, kun pohdimme asiakkaan kanssa yhdessä eri kuvavaihtoehtoja. Hänelle otetaan tarvittaessa värivalokopioita tai kuvaduplikaatteja, jotta hän voi rauhassa miettiä lopullista valintaansa työryhmänsä kanssa. Läheskään aina kova etsintä ei kuitenkaan johda kuvatilaukseen.

Viime vuonna suurin arkistonkäyttäjryhmä oli kirja- ja lehtikustantajat. Suurimpia yksittäisiä kirja- projekteja olivat kustannusyhtiö Schildtsin Suomen taidehistorian uusi, värikuvin varustettu painos sekä Amanita Oy:n kuvat Perhekirjaan, Vanhaan Kalevalaan ja Maakuntien Suomi –kirjaan. Amanitalta tuli vuoden aikana niin paljon yksittäisiä tilauksia, että sovimme lopulta laskutuksenkin vasta vuoden loppuun. Muita ahkeria lainaajia olivat Suomalaisen Kirjallisuuden Seura eri kirjaprojekteihinsa sekä Svenska litteratursällskapet i Finland, joka tarvitsi kuvia suomenruotsalaisen kirjallisuuden historiaan. Ulkolaisista asiakkaista mainittakoon

Bokförlaget Natur och Kultur ja Oxford University Press.

Kuvataideakatemian juhlijulkaisuun ”Silmän oppivuodet” lainattiin noin 50 värikuva. Valtion taidemuseon omien julkaisujen kuvatarve oli niinkään suuri. Merkittävimmät kuvatilaukset omasta talosta tulivat Mir iskusstva ja tulevaan Strasbourg - Lille –näyttelyihin. Lähes poikkeuksetta, kun Ateneumista lainataan taidete-

os näyttelyyn, siitä tilataan kuva myös luetteloa varten.

Vuoden aikana dia-arkistossa kävi pro gradu -työn tekijöitä ja muita tutkijoita tutustumassa kuvamateriaaliin. Erityisen mieleenpainuva oli biologi, ympäristötutkija Olli Ikonen, joka oli kiinnostunut ihmisen vaikutuksesta luontoon. Hänen tutkimuksensa lähtökohtana olivat vanhat maisemamaalaukset. Hän viipyi arkistossa tuntikausia ja halusi itselleen esitelmäkuviksi duplikaatit viidestäkymmenestä diasta. Vähän samaan aiheeseen liittyen: tänä vuonna ilmestyvään Tielaitoksen historiikkiin tulee myös runsas kuvitus vanhoista maalauksista ja piirroksista, joissa esiintyy maantie.

Arkisto ei lainaa kinodioja ulkopuolisten asiakkaiden esitelmiin. Tuntui oikein mukavalta kuulla erään kollegan huomautus, että nyt täällä on paljon mistä valita, kun kaikki kuvat eivät ole lainassa. Valtion taidemuseon henkilökunta käyttää melko ahkerasti dioja, mutta useimmiten kuvia vain selataan ja katsellaan mahdollista käyttöä varten. Esimerkiksi äänilevyjen kansikuvia ideoidaan usein valokaappien ääressä.

Esimerkki etsimisestä ja löytymisestä: Eräs englantilainen tutkija kirjoitti artikkelin Juhani Ahon Pariisinmatkasta kanadalaiseen Journal of Finnish Studies –lehteen. Hän halusi kuvan seuraavaan sitaattiin: ”Laine kuohuu laineen perässä, pursi nousee ja laskee, ja Anna tuossa asemassaan, purje, ja koko etupuoli venettä—ne kiittävät yhdeksi kokonaisuudeksi, samaksi olennoksi, jota *minä* johdan ja vien tuonne siintävän ulapan perille kohti jotain kaukaista kalliosaarta tai valkoiselle paistavaa merimerkkiä pitkän etäisen niemen nenässä.” Tutkija toivoi kuvaa maalauksesta 1880- tai 1890-luvulta, mielellään Venny Soldanin työstä. Onnellisena sattumana löytyi oheinen Venny Soldan-Brofeldtin maalaus Saaristomaisema vuodelta 1900 (Antellin kokoelmat), joka sopi asiakkaankin mielestä hyvin sitaattiin.

Valtion taidemuseo
Kuvataiteen keskusarkisto
Kaivokatu 2 (C-porras)
00100 HELSINKI
Fax 09-17336248
e-mail: etunimi.sukunimi@fng.fi
www.fng.fi/kka.htm

Ulla Vihanta, keskusarkiston johtaja
Puh. 09-17336238

Hanna Kalevo, osastosihteeri
Puh. 09-17336242

Dia-arkisto ja kuvapalvelu

Helena Komulainen, amanuenssi
Puh. 09-17336234
väridiojen arkistointi ja tutkijapalvelu
Valtion taidemuseon taideteosten
kuvankäyttöoikeudet

Leevi Haapala, tutkija
Puh. 09-17336525
nykyaiteen dokumentointi

Valokuvakokoelmat

Veikko Pakkanen, amanuenssi
Puh. 09-17336386
valokuvakokoelmat, kuva-arkistointi ja
tutkijapalvelu

Kuvalaitos

Hannu Aaltonen, valokuvaaja
Ateneumin ja Sinebryhoffin kuvaukset
Tea Åvall, kuvankäsittelijä (äitiyslomalla)
Petri Virtanen, valokuvaaja
Kiasman kuvaukset
Pirje Mykkänen, valokuvaaja
Kiasman kuvaukset ja digit. kuvankäsittely

Leikearkisto

Liisa Murtti, tutkija
Puh. 09-17336241
Leikearkiston tutkijapalvelu ti – pe klo 9.00 –
16.00

Kirjasto

Irmeli Isomäki, kirjastonhoitaja
Puh. 09-17336285
Ari Latvi, tutkimusavustaja
Kirjaston tutkijapalvelu ti - pe klo 12.30 - 16.00
Puh. 09-17336245
Tellervo Yli-Hallila, kirjastonhoitaja, Kiasma
Kirjaston päivystysnumero Puh. 09-17336526

Taidehistorialliset asiakirja-arkistot

Hanna-Leena Paloposki, tutkija
Puh. 09-17336307
taidehistorialliset arkistot ja tutkijapalvelu
Puh. 09-17336203

Tutkimustoiminta

Erkki Anttonen, erikoistutkija
Puh. 09-17336240
Iconclass/Vati

Juha Ilvas, erikoistutkija
Puh. 09-17336243
taiteilijoiden haastatteluprojekti

Hanna Johansson, tutkija
Puh. 09-17336243
maa- ja ympäristötaideprojekti

Kuvataiteen keskusarkiston henkilökunta toivottaa
kaunista kesää!

